

Sabine d'Hont sprak met Jan Goorissen op 14 september 2006 in zijn winkel de Blockfluteshop in Arnhem.

### **Hoe ben je in de blokfluithandel terechtgekomen?**

In 2000 zocht ik werk in Arnhem en hoorde ik dat er een vacature was bij Muziekhandel Bergmann.

### **Had je al eerder een winkel gehad?**

Nee, maar ik had wel eerder in winkels gewerkt, omdat het moeilijk is om als uitvoerend musicus aan de kost te komen als je niet op een muziekschool wilt werken zoals ik.

### **Je bent een paar jaar bij Bergmann werkzaam geweest?**

Ja, van 2000 tot 2004. De economische situatie werd toen zo moeilijk dat in het hele land veel muziekhandels failliet zijn gegaan, waaronder Hakkert en later ook Bergmann.

### **Bergmann had altijd een hele grote collectie blokfluiten?**

Ja, dat is begonnen in de toptijd in de jaren negentig. Toen gingen de blokfluiten als broodjes over de toonbank. Dat is veranderd toen de mensen hun vertrouwen begonnen te verliezen in de economie. Daarnaast was de grootste groep afnemers de zogenaamde baby-boomers, geboren in en vlak na de jaren veertig, mensen die al vanaf hun vroegste jeugd blokfluit spelen. Deze groep is nu vaak te goed voorzien om nog nieuwe instrumenten te kopen en daarmee is een gat gevallen.

### **Zijn er nog andere redenen voor de terugval in de verkoop van blokfluiten?**

Ja, ik denk dat het imago van de blokfluit verbeterd moet worden. De laatste twee, drie decennia is dat verbazend genoeg teruggezaakt naar een niveau van de jaren vijftig. Nederland heeft last van de wet van de remmende voorsprong. Men koestert zich nog steeds in het idee dat het een gidsland is op het gebied van de oude muziek. Dat is al lang niet meer zo. Ik kan me goed voorstellen dat de jonge generatie, die niet door wil in de traditie van het historisch verantwoord musiceren, zegt: ik ga wat anders doen. Maar als ze een voorbeeld zoeken, een idool, dan is die moeilijk te vinden. Het blokfluitrepertoire is eenzijdig geworden: vooral oude muziek, en ook nieuwe moderne muziek, haast geen lichte muziek of wereldmuziek, terwijl de blokfluit daar fantastische mogelijkheden toe biedt.

### **Zelf denk ik dat huidige studenten aan een conservatorium veel meer leren over historische uitvoeringspraktijk, moderne muziek en technieken en ook andere vakken zoals arrangeren, dirigeren. In die zin zijn ze beter onderlegd dan studenten 20 jaar geleden. Wat is jouw mening daarover?**

De bredere ontwikkeling op uitvoerend gebied is een stap in de goede richting, maar, voor zover ik het overzien kan, en daarbij moet ik wel enige bescheidenheid betrachten, zijn de conservatoria nog steeds beslist geen lerarenopleidingen. En aangezien het grootste deel van de musici toch in de lespraktijk terecht komt is dat een manco.

Als docent moet je naast je vakkennis op je eigen instrument ook weten wat het betekent om op dit moment kind te zijn. Je moet kennis nemen van leerprocessen en leerstijlen van kinderen, de sociologie van je instrument kennen en weten hoe dat functioneert. Het is een heel breed vak eigenlijk. Een tijdlang had ik op mijn website een verhaal over coaching en supervisie staan. Indien een docent(e) haar/zijn vakbekwaamheid definieert als vaardigheden op het instrument, kennis van het repertoire en weten hoe je dat over moet brengen en het daarbij laat, dan gaat hij/zij volgens mij hopeloos achterlopen.

### **Ik zou zelf een leerling niet direct adviseren om het vak in te gaan en als hij het persé wil, om er zoveel mogelijk naast te doen. Dat is nodig als je echt als muzikant aan de bak wilt te komen. Wat vind jij?**

Als iemand zou kiezen voor het docentschap dan vind ik het juist een goed instrument. Het is breed inzetbaar en een prima instrument om kinderen op les te geven. Als iemand kiest voor een muzikale carrière dan zal hij moeten proberen een eigen niche te creëren, maar dat geldt voor de hele economie op dit moment. Open een schoenenwinkel en doe iets speciaals. De huidige markteconomie draait om competitie. Het gaat om het overleven van de meest geschikte. Er zijn blokfluitisten die goed overleven. Denk aan Matthias Maute, Michala Petri en Piers Adams. Zij zijn heel verschillend maar hebben gemeen dat ze fantastisch snel kunnen spelen en virtuositeit heeft nou eenmaal een enorme aantrekkingskracht.

**Graag wil ik even terugkomen op jouw Blockfluteshop. Een feit is, en ik hoop dat iedereen dit weet, dat de blokfluitbouw de laatste jaren een enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt. Er zijn veel nieuwe instrumenten te koop en ook traditionele modellen zijn sterk verbeterd en de prijs/kwaliteitsverhouding is vaak gunstig. Een grote reden tot vreugde voor elke docent en speler zou ik zeggen. Dit alles gebeurt op een moment dat het imago van de blokfluit volgens jou tot een dieptepunt gedaald is?**

In Nederland is dat zo, maar er zijn groeigebieden zoals Azië, maar ook in Duitsland gaat het goed. We zijn gewend geraakt aan een grote blokfluitmarkt, die is ontstaan dankzij Brügggen en is voortgezet door o.a. het Loeki Stardust Quartet. Je zou ook kunnen zeggen dat het marktaandeel van de blokfluit is gekrompen tot wat haar toebehoort. Blokfluit wordt helaas nog vaak geassocieerd met plastic rotzooi waar kinderen in de amv-les op spelen, voordat ze een echt instrument mogen aanraken. Ook in het begin van de jaren 80 herinner ik me dat ik ouders ervan moest overtuigen dat blokfluit een serieus instrument was. Het slechte imago van prutsinstrument is ook te wijten aan de Wandervögel-beweging aan het begin van de vorige eeuw, die fluitjes ontwikkelde met Duitse boring met een noon-omvang, waarop je samen met gitaar en mondharmonica de volklidjes spelen kon.

### **Wat is het verschil tussen 2000 en nu wat betreft het instrumentenaanbod?**

In 2000 was de moderne alt en de Maarten Helder-alt er al. De moderne alt van Mollenhauer is ontwikkeld door Nik Tarasov, een groot verzamelaar van 19e en 20e eeuwse instrumenten, samen met Joachim Paetzold, die het technisch gedeelte op zich nam. Deze fluit heeft een iets grotere omvang dan een normale alt. De Maarten Helder-alt had in 2000 nog niet zijn definitieve vorm. Deze alt heeft een sound-unit (ontwikkeld door R. A. Strathmann, ook de maker van het synporblok). Het verschil tussen deze moderne alten zit hem in het kleppensysteem, dat bij de Tarasov-alt veel minder ingewikkeld is. Na 2000 heeft Adriana Breukink de droomfluit ontwikkeld. Ze had zelf natuurlijk nooit kunnen vermoeden dat die zo'n hoge vlucht zou nemen, je hebt nu een heel kwartet! Verdere ontwikkelingen, naast houtsoortkeuzes en het gebruik van kunststof bij de droomfluiten, is het instelbaar blok, maar die uitvinding is geloof ik al 15 jaar oud. Verder zijn de Ehlert-instrumenten van Moeck op de markt gekomen. Deze zijn bedoeld voor het spelen van barokmuziek. Het zijn uitstekende instrumenten. De meeste mensen die ze in de winkel proberen zijn aangenaam verrast.

### **Hoe zijn de moderne alten ontvangen?**

Er is een heel kleine groep mensen die er op speelt. Deze spelers experimenteren met het anders gebruiken van de blokfluit. Eric Fennis (voormalig voorzitter van de ERTA) bijvoorbeeld, die gebruikt het instrument om met moderne instrumenten samen te improviseren. Hij wilde een instrument waarop je kan knallen, zowel versterkt als onversterkt. De Tarasov-alt doet het goed. Ik verkoop er 10 tot 15 per jaar. Over het algemeen aan spelers die andere muziek spelen. Laatst aan een meisje van 17 dat graag Klezmer- en Balkanmuziek speelt. Ze wilde eigenlijk een renaissance-fluit en toen ik haar de Tarasov-alt gaf zei ze: ja, dit is het, op deze fluit kan ik doen wat ik wil.

### **Hoe groot is de belangstelling voor de nieuwe instrumenten?**

Ik denk dat 80% van alle blokfluitspelers voornamelijk geïnteresseerd is in het spelen van oude muziek. De vernieuwingen zijn ten dele gemaakt voor het spelen van oude muziek, maar de grootste roep om innovaties kwam van professionele spelers, die zochten naar een luidere fluit, zonder stemmingsproblemen. Het mooie is dat er een paar historische voorbeelden klaar bleken te liggen: ontwikkelingen uit de 19e eeuw en instrumenten uit de Duitse bouwateliers in de 30-er jaren van de vorige eeuw.

### **Wat zijn de voordelen van een instelbaar blok?**

Dat je de hoeveelheid lucht kunt bepalen die onder het labium door gaat. De lucht oscilleert tussen bovendoorgang (het venster) en de luchtpijp. Hoe meer lucht in de luchtpijp komt, hoe meer geluid, maar ook hoe meer boventonen. Zo ontstaat zoals we allemaal weten de blokfluittoon. Windkanaal is een beter woord voor kernspleet vind ik zelf. Als de opening groter wordt krijgt je meer boventonen. Wat wij hees noemen zijn eigenlijk boventonen. Dit kan meer of minder chaotisch zijn (er is gekleurde ruis, en 'vage' ruis). Je kunt dus zelf bepalen met hoeveel ruis je wilt spelen. Ook relatief nieuw is dat blokfluitisten na gaan denken over hoe hun instrument in een zaal klinkt. Wat ik zelf niet nalaat om een speler te laten ervaren is: een heel helder instrument klinkt voor jezelf mooi, maar wordt temidden van andere instrumenten op afstand bijna onhoorbaar. De moderne instrumenten worden meestal zo gebouwd dat ze meer boventonen hebben, en zodoende beter verenigbaar zijn met hedendaagse instrumenten als piano, strijkers, klarinetten etc.

### **Wat is een sound-unit?**

Een sound-unit is een opzetkop van hard rubber met een keramisch blok en vervangbare bovenbaan (dakje) van het windkanaal. Het gaat om de snelheid van lucht, het focussen van de luchtstroom en de wervelingen daarin. Die maken uiteindelijk de toon. Met een sound-unit kun je de toonkleur en -gestalte (uitdrukking van de totaalindruk die een toon op je maakt) instellen. Er zijn nog meer mogelijkheden om een blok in te stellen. Nik Tarasov vertelde dat hij in Parijs een instrument heeft gezien uit ca. 1880 waarbij ongeveer alles instelbaar was. Deze fluit is zo kostbaar om na te maken dat naar andere mogelijkheden is gezocht. Lang geleden is er al enorm nagedacht om met de mond de luchtstroom te beïnvloeden. Wat de blokfluit ontbeert is namelijk de mogelijkheid met embouchure dingen te doen. Je kunt je lippen spannen, juist loslaten of open zetten, je kunt je wangen bollen

en je tong extra aanspannen. Alles werkt mee aan een andere klankruimte. Het zijn allemaal technieken, net als met strijken, die je gebruikt als je ze nodig hebt. En toch wordt naar verruiming gezocht. Jo Kunath van de Kunath blokfluiten meldde eens dat hij zocht naar een met de mond vervormbaar windkanaal (een flexibele snavel als het ware....)

### **Dat weet volgens mij niemand?**

Daar is in het blad Windkanal ([www.windkanal.de](http://www.windkanal.de)) toch het nodige over gepubliceerd!

### **Het versterkt spelen, is daar veel vraag naar?**

Nog niet zoveel. Als kinderen in een bandje willen spelen wordt het actueel. Er zijn vele systemen beschikbaar. Philippe Bolton, een Franse blokfluitbouwer, heeft een microfoonsysteem ontwikkeld, waarbij aan de zijkant van het labium een gat is geboord waaraan je een bestaand microfoontje kunt klikken. Je moet wel in de buurt van de versterker blijven (vanwege het snoer), dan heb je een hoogwaardig geluid. Ik zelf gebruik altijd een zender-microfoon (AKG) die boven het labium op de snavel wordt geplakt. Werkt fantastisch.

### **Hoeveel kost een versterking?**

Ik denk circa €700,- voor een goed microfoonsysteem, en dan nog een versterker (€500-€1000). Je moet een microfoon hebben die je op het snaveltje boven het labium kunt klikken, wijzend naar het labium. Zo pik je geen ruis op, maar wel veel klank. Belangstellenden kan ik zeker helpen aan een goed systeem.

### **De vernieuwingen zijn voor het grootste deel te danken aan de firma Mollenhauer. Kun je iets vertellen over jouw samenwerking met Mollenhauer?**

Toen ik zag dat ze de moderne alt hadden ontwikkeld en fluiten met een instelbaar blok, ben ik meteen met ze gaan praten. Ze reageerden met enthousiasme. Zo heb ik ook mijn eigen ideeën, bijvoorbeeld met betrekking tot kleur en het maken van scherp afgeronde gaten zodat "bending" (kleine glissandi van en naar de toon toe) veel makkelijker is, kunnen aandragen. Deze gaten zitten nu standaard op de droomalten en tenoren die ik verkoop.

### **Zijn er in de toekomst nog meer nieuwe ontwikkelingen te verwachten?**

Zeker wel, maar in een langzamer tempo, vooral bij Mollenhauer, omdat ze nu al zo'n rijk en uitgebreid instrumentarium aanbieden. Wel zijn er recent wat nieuwe schoolfluiten op de markt gekomen, zoals de Mollenhauer Ninjo. Deze nieuwe Ninjo-fluiten zijn zo goedkoop en constant in kwaliteit omdat ze helemaal computergestuurd gefabriceerd kunnen worden. Een heel goed alternatief voor de Aura-schoolblokfluiten, die ik eigenlijk niet meer wil verkopen.

### **Denk je dat de gemiddelde blokfluitdocent in Nederland goed op de hoogte is van deze ontwikkelingen?**

Nee, dat denk ik niet! In mijn Blockfluteshop heb ik alle nieuwe instrumenten op voorraad, als enige in Nederland op dit moment.

### **Wat doe jij er zelf aan om die kennis over te brengen?**

Als mensen hier komen vertel ik ze het een en ander en laat ik ze fluiten proberen. Verder heb ik natuurlijk mijn website, waarop de instrumenten ook beschreven staan. Ook heb ik bij ERTA-bijeenkomsten de mogelijkheden wel eens gedemonstreerd. Ik raad blokfluitisten aan zelf de nieuwe instrumenten en modellen te bespelen, zodat ze in ieder geval weten wat er te koop is. Zelf merk ik bij veel docenten een soort huiver ten aanzien van lichte muziek en misschien zelfs wel een gesloten leerhouding. Zeker als het gaat om het leren van nieuwe technieken. In veel methodes komt tegenwoordig wel moderne muziek voor, met cd's en zo, maar de speeltechnieken zijn meestal gebaseerd op de baroktechnieken.

### **Ken je iemand in Nederland, behalve jijzelf, die op een andere manier kan spelen?**

Nou, Paulus Vis deed het vroeger al, dertig jaar geleden. Hij speelde in een bandje en maakte in ieder geval gebruik van bending (van de toon af glijden). Paul Leenhouts natuurlijk, en veel van zijn leerlingen neem ik aan. Er zijn over de hele wereld blokfluitisten die nieuwe dingen doen, maar dat dringt maar moeilijk tot Nederland door. Verder zijn er spelers –autodidacten vaak- die jazz spelen, of wel eens naar een blokfluit grijpen voor een folk- of popnummertje.

### **Denk je dat als iemand nu een blitse cd zou maken met lichte muziek op een blokfluit, de populariteit van dat repertoire groter zal worden?**

Ik zou aan de lezers van dit interview de vraag willen stellen: wie van jullie kent Carlos Nunez? En als ze nooit van hem gehoord hebben (zoals SH!) dan mogen ze zich achter hun oren krabben. Kijk op [http://www.windkanal.de/wika2004-3-carlos-nunez\\_en.htm](http://www.windkanal.de/wika2004-3-carlos-nunez_en.htm) en ook op

<http://www.rootsworld.com/interview/nunez.html> Verder is er de CD Spinnaker van Jean-François Rousson, die minder goed blokfluit speelt, maar deze cd is zeker ook de moeite van het beluisteren waard.

**Je bent zelf ook componist. Heb je het gevoel dat er nog veel hedendaagse muziek wordt gespeeld op blokfluit?**

Op conservatoria zeker, en soms op festivals en concerten, ik denk echter dat er maar een kleine groep luisteraars voor is. En er zijn toch zeker 16000 stukken gecomponeerd in de afgelopen 100 jaar. Een voorbeeld van een goed gebruik van de blokfluit in hedendaagse muziek is het ensemble Axyz, opgericht door o.a. Susanna Borsch, een leerling van Paul Leenhouts. Dit ensemble voert uitsluitend nieuwe stukken uit, voor blokfluit en andere moderne instrumenten. Heel bijzonder. [www.axyz-ensemble.com](http://www.axyz-ensemble.com). Verder is Hester Groenleers een bijzondere jonge blokfluitiste, die de blokfluit als het ware opnieuw uitgevonden heeft. Ook een leerling van Paul.

**Welke houding verwacht jij van een docent die een volle lespraktijk heeft (volwassenen en kinderen) in relatie tot de ontwikkelingen op blokfluitgebied?**

De hoofdhouding zou moeten zijn: je elke dag af te vragen: wat kan ik leren? Van je leerlingen, van wat je opvalt, van wat er misgaat, van opmerkingen van collega's of van wat je ergens leest. Dat is een open leerhouding. Daarnaast het op de hoogte blijven van nieuwe ontwikkelingen. Een van de definities van professionaliteit is de bereidheid om jezelf steeds te blijven vernieuwen. Als je dat niet doet, verlies je professionaliteit en het contact met de werkelijkheid. Ik beschouw werkelijkheid als het oneindig verfijnde spectrum van gebeurtenissen waaruit we een kleine selectie waarnemen. Werkelijkheid stroomt, en de enige fixaties die bestaan zijn onze eigen ideeën over werkelijkheid.

**Welke boodschap zou je een blokfluitdocent willen meegeven?**

Haal de filters uit je hoofd. Luister opnieuw naar je instrument. Waarom hou je van blokfluit? Vraag je af welke rol het muziekonderwijs zou moeten spelen in de ontwikkeling van kinderen en jonge mensen. Mijn mening is dat als iemand blokfluit wil leren spelen, je vanzelfsprekend ook lichte muziek moet aanbieden. Laten we als ERTA-leden Yuri Honing uitnodigen ons een cursus te geven. Youri is een saxofonist die ook belangstelling heeft voor blokfluit. Hij zou kunnen vertellen hoe je jazz speelt en wat daarvoor nodig is. Als docenten thuis raken in lichte muziek zullen ze zeker in staat zijn ook leerlingen in de middelbare schoolleeftijd aan zich te blijven binden.

**Heb je zelf wel eens wat voor blokfluit gecomponeerd?**

Eén keer een solostuk voor Suzanne Gersch, dat ik tegenwoordig op gamba speel.

**Waar ben je naast de blockfluteshop en het verkopen van de elektrische gamba op dit moment professioneel vooral mee bezig?**

Ik ben aan het nadenken over systeemtheorieën en het nieuwe leren, ik werk aan een song book voor stem en elektrische gamba voor een Engelse uitgeverij en ik ben een muziekdrama aan het ontwikkelen op basis van "De Andere Namen" van Bert Schierbeek, voor stem, tape en Ruby Gamba ([www.ruby-gamba.com](http://www.ruby-gamba.com)).

Hartelijk dank Jan voor dit gesprek!

Jan Goorissen heeft een eigen website: [www.blockfluteshop.com](http://www.blockfluteshop.com) en is telefonisch te bereiken op 06 19198957 of via de e-mail: [jango@blockfluteshop.com](mailto:jango@blockfluteshop.com)

Wilt u reageren op dit interview? Ga naar het forum op de website van de ERTA [www.erta.nl](http://www.erta.nl)

Jan Goorissen (1956) studeerde blokfluit bij Elly Baghuis, Pieter van Veen en Kees Boeke en viola da gamba bij Margriet Tindemans en bij Heiner Spicker in Keulen en behaalde voor beide instrumenten het UM-diploma (blokfluit 1979, gamba 1991). Daarnaast volgde hij een cursus elektronisch componeren bij Victor Wentink en begon eind jaren zeventig met componeren. Gedurende zes jaar maakte hij met o.a. Marianne Blok, Barbara Borden en Paul Leenhouts deel uit van het ensemble Studio Laren van Marijke Ferguson. Verder heeft hij meegewerkt aan de totstandkoming van muziektheater, performances, installaties, opera's en kunstvideo's, veelal samen met de Deense producent Holland House. Aan de Vrije Hogeschool in Driebergen en de Hanzehogeschool doceerde hij geïmproviseerde muziek. Daarnaast gaf hij cursussen en coaching aan ensembles. Aan de Hogeschool van Amsterdam volgde hij een mastersopleiding coaching en supervisie en coachte vervolgens zangers en musici in verband met podiumwerk. Sinds 2002 heeft Jan Goorissen een eigen bedrijf en ontwikkelde een elektrische viola da gamba (Ruby Gamba) voor het spelen van jazz, nieuwe muziek, wereldmuziek en mengvormen.

